

SANDBYHOV

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom
RAÄ-nr Östra Eneby 93:1, fastigheten Sandbyhov 30, Östra Eneby socken,
Norrköpings kommun, Östergötland.

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3202

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Översikt över del av undersökningsområdet och byggarbetsplatsen, med Apelgården och Hagaborg i bakgrunden. Fotot taget från nordost.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2018

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

SANDBYHOV

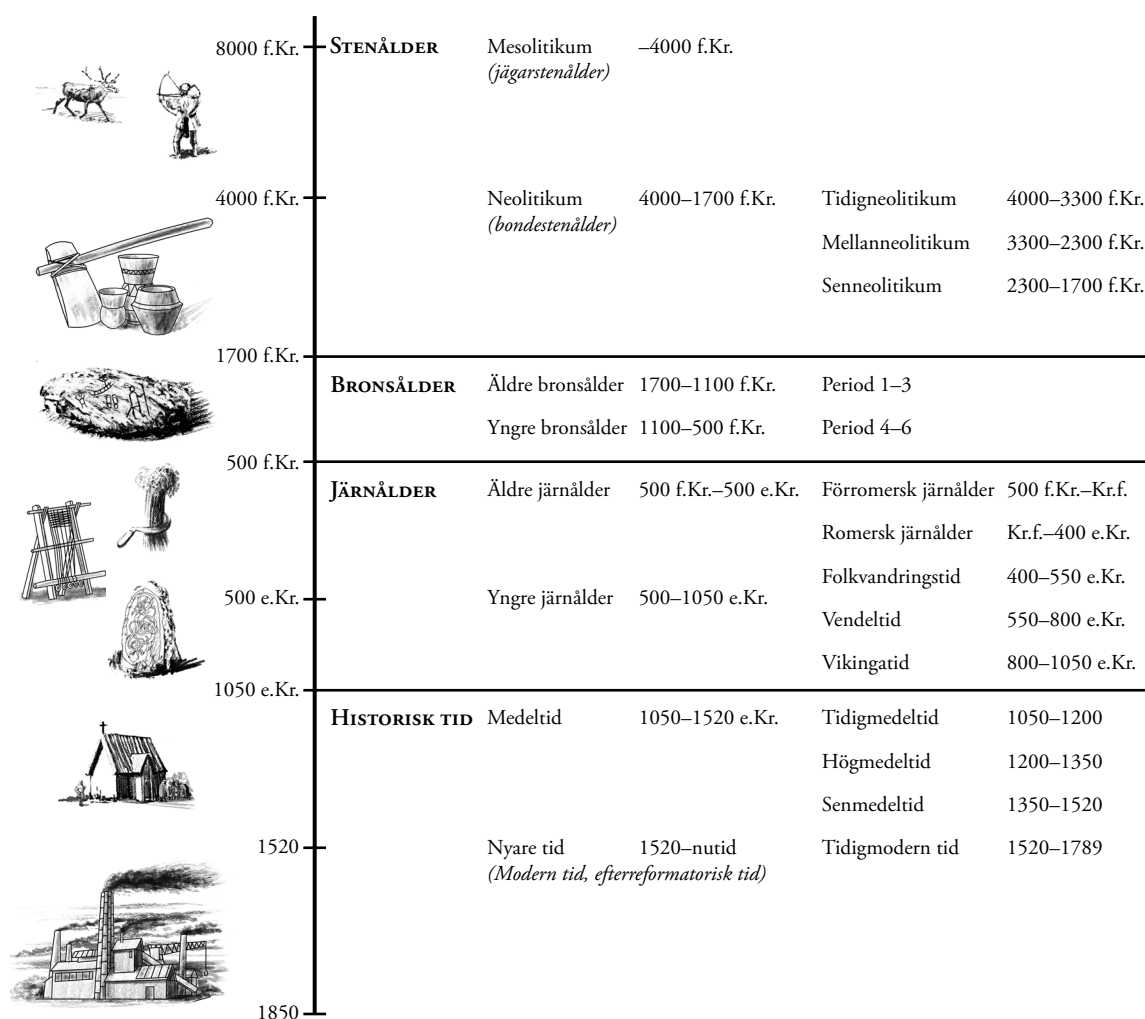
Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom
RAÄ-nr Östra Eneby 93:1, fastigheten Sandbyhov 30, Östra Eneby socken,
Norrköpings kommun, Östergötland.

JOSEFINE LÅÅS

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3202

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISSK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte.

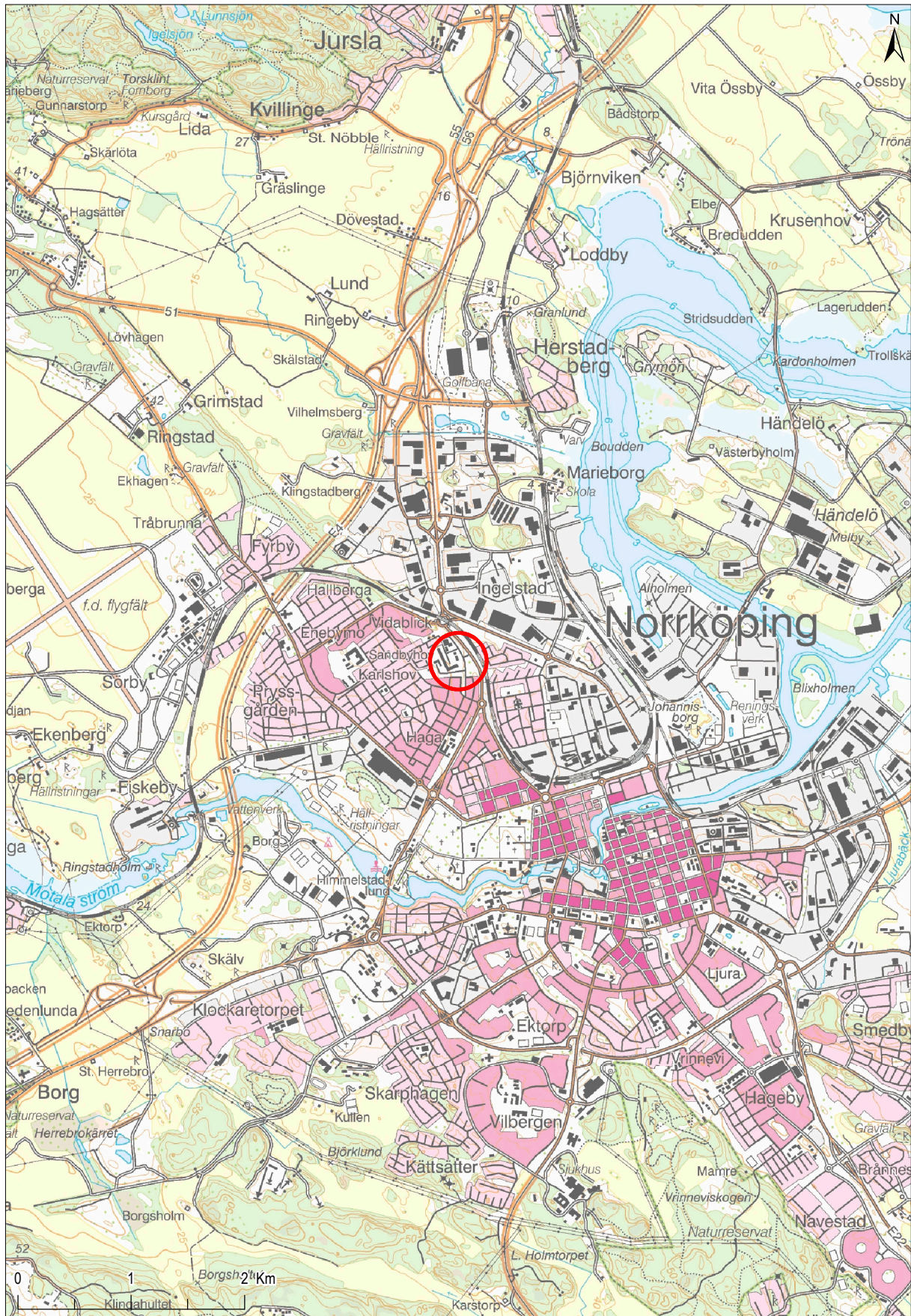
Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält.

Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING.....	7
METOD OCH GENOMFÖRANDE	7
BAKGRUND.....	8
RESULTAT	10
REFERENSER.....	12
Äldre kartmaterial	12
Litteratur	12
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	13
Bilaga 1. Schakttabell.....	14

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan. Skala 1: 50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten Sandbyhov 30 i Norrköpings kommun. Utöver de få fynd som framkom i den omrörda matjorden hittades inget av antikvariskt intresse. Inga anläggningar, kultur-lager eller strukturer påträffades, och det fanns således inom det undersökta området inga indikationer på att platsen har utgjort en del av by-/gårdstomt, eller bo- eller aktivitetsplats under stenåldern.

Området är kraftigt exploaterat och har undergått omfattande markarbeten, vilket har bidragit till att det, i likhet med utredningen etapp 2 som utfördes öster om undersökningsområdet, saknas indikationer på lämningar i området.

Stora delar av undersökningsområdet var vid undersökningstillfället inte tillgängliga, men vidare arkeologisk schaktningsövervakning bedöms dock här ej nödvändig.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Sandbyhov 30, Norrköpings kommun, Östergötland. Anledningen till undersökningen var att Bokbacken fastigheter AB skulle schakta för VA, fjärrvärme och el inom fornlämning RAÄ-nr Östra Eneby 93:1.

Syftet med undersökningen var att se till att fornlämningen berördes i så liten omfattning som möjligt och att dokumentera eventuellt framkommen fornlämnings karaktär och omfattning. Inom detta ingick även att, om möjligt, datera lämningen.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

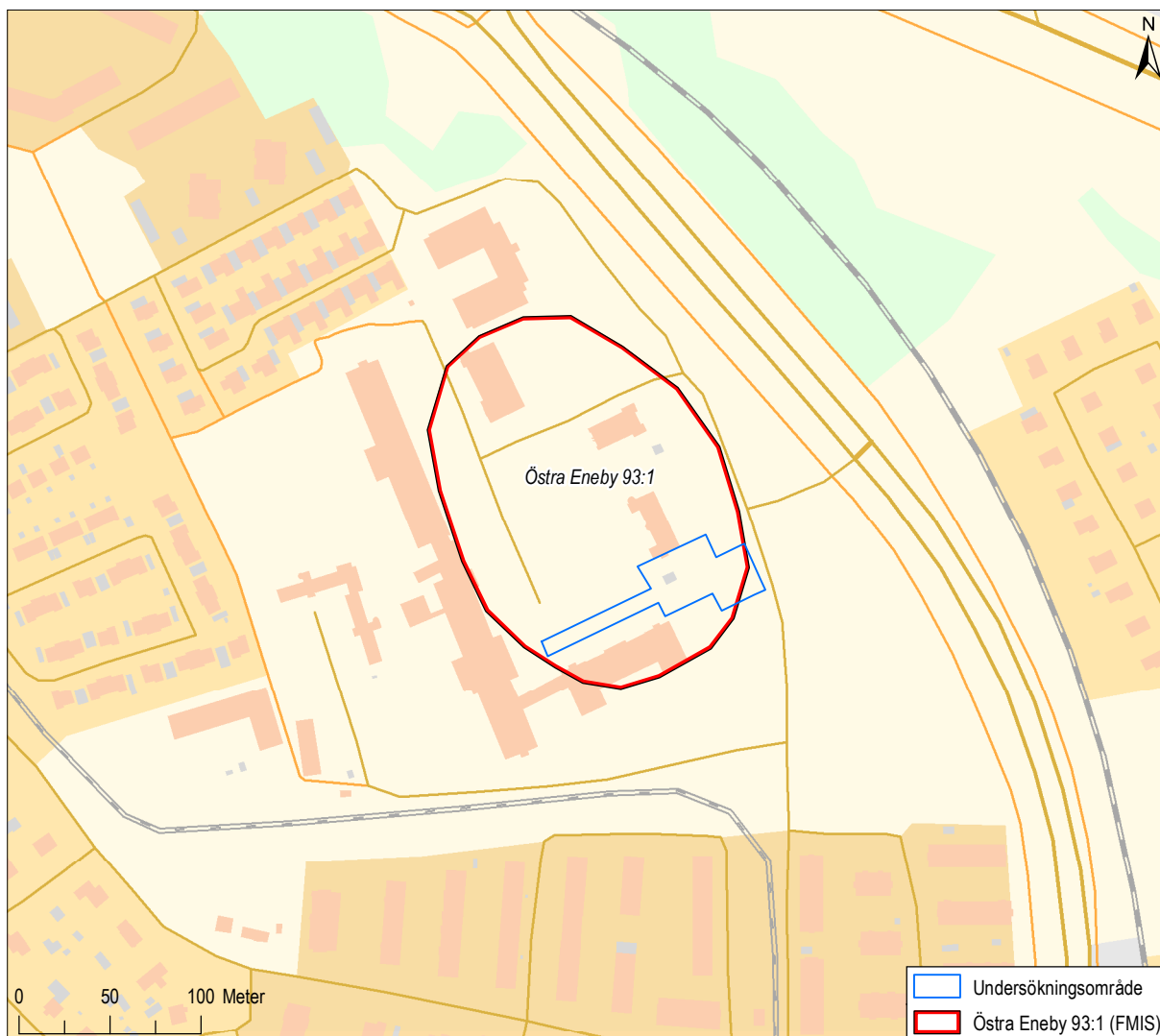
Fältarbetet utfördes 29–30 augusti 2018. Schaktningsövervakningen bestod i att medverka dels vid friläggandet av de rör för fjärrvärme som tidigare hade borrats på platsen, samt att schakta inför sammankopplandet av dessa ledningar. I samband med detta grävdes även fem sökschakt inom den östra delen av området, där schaktning planeras för kunna leda samman fjärrvärmerna med VA och el i ett nytt schakt. Schaktningen skedde skiktvis ned till orörd mark för att säkerställa att inga fornlämningar fanns inom området. Samtliga schakt mättes in med GPS, beskrevs skriftligen och fotograferades. De fem sökschakt som togs upp inför det större ledningsschaktet dokumenterades och lades sedan igen, medan de som grävdes för fjärrvärme skulle läggas igen när sammankopplingen var klar.

Stora delar av undersökningsområdet var dock vid undersökningstillfället inte tillgängliga. Den västra delen var inte åtkomligt, då arbetsplatsens containrar var uppställda där och den sydöstra delen för fjärrvärmearbete hade tidigare schaktats ned till orörd mark i samband med en sanering. Den norra delen för fjärrvärme utgjordes av inhägnad gård för förskola Villa Eken, vilken var i bruk och således inte heller tillgänglig vid tillfället för schaktningsövervakningen.

BAKGRUND

Undersökningsområdet låg inom fornlämning RAÄ-nr Östra Eneby 93:1 (figur 2). Enligt Fornminnesregistret utgörs den av en by-/gårdstomt från medeltid eller nyare tid, och anses vara platsen där Sandby gård låg. Bytomtens specifika läge är dock osäkert, och platsen har pekats ut som lämplig plats

på grund av det topografiska läget, samt att Sandbyhof herrgård låg inom det området; vilken anses ha sitt ursprung i Sandby gård. Det äldsta skriftliga belegget för Sandby är från 1538, men möjligen fanns gården redan under 1400-talet (Berger 2016). Enligt de historiska kartorna ska det efter detta även ha

Figur 2. Undersökningsområdet och fornlämning RAÄ-nr Östra Eneby 93:1 (FMIS) mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1: 4 000.

Figur 3. Undersökningsområdet och de två torp som ska ha legat i närheten. Mot bakgrund av 1735 års karta, skala 1:1 000.

funnits torp på platsen. På en avmätning från 1735 finns det till exempel ett soldattorp och ett dagsverkestorp tillhörande Ingelsta, vilka enligt en rektifierad version av kartan låg norr, respektive söder om det aktuella undersökningsområdet (figur 3).

När Arkeologikonsult år 2016 genomförde en utredning etapp 1 i området i form av fältinventering samt kart- och arkivstudier framkom bland annat

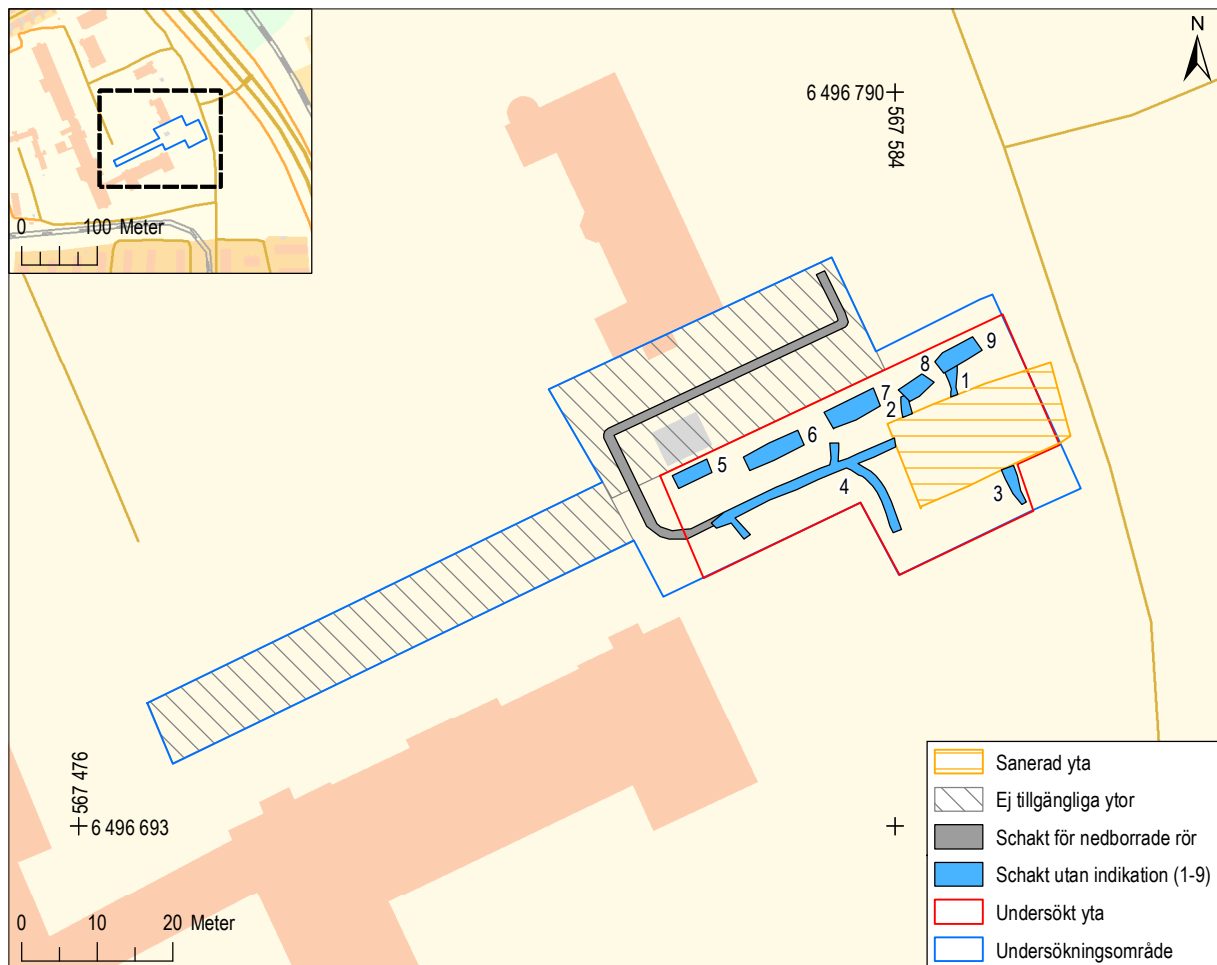
att området var kraftigt exploaterat och att synliga indikationer på att Sandby bytomt har varit belägen på platsen saknades (Berger 2016). Under den utredning etapp 2, som Arkeologikonsult utförde öst om undersökningsområdet år 2017, påträffades inte heller några spår av varken Sandby gård eller något av de torp som ska ha legat i området, och inga indikationer på att området har utgjort stenåldersboplats hittades (Låås 2017).

RESULTAT

Vid schaktningsövervakningen grävdes sammanlagt nio schakt (figur 4), varav fyra hörde till ledningsdragning för fjärrvärme (schakt 5–7, 9), och fem inför det större schakt som planerades för VA, fjärrvärme och el (schakt 1–4, 8).

Schaktens storlek och djup varierade inom den undersökta ytan. Storleken varierade generellt mellan 2,6–8 meter i längd och 1,4–2,5 meter i bredd. Undantaget var det långa schakt som drogs för att koppla samman flera av de nedborrade rören (schakt 4), vilket var hela 26,4 meter långt. Djupet varierade mellan 0,55–1 meter, med undantag för schakt 1, där djupschaktning genomfördes ned till 1,6 meter under befintlig marknivå. I övriga schakt grävdes det endast ned till orörd undergrund.

Samtliga schakt saknade helt indikation på fornlämning, och innehöll endast ett 0,15–0,45 meter djupt matjordslager, som låg direkt ovan undergrunden. I schakt 1–3 och 8–9 utgjordes matjorden generellt av torr, ljusbrun siltig sand med inslag av tegelkross och kolstänk. I schakt 4–7 skilde sig matjorden något, där den istället utgjordes av fet mörkbrun silt, som ställvis var av sandigare eller grusigare karaktär, med inslag av tegelkross och kolstänk. I de schakten fanns det även rikligt med rötter. Sannolikt kan skillnaden i matjorden kopplas till att det på den här delen av undersökningsområdet fram till nyligen funnits träd och planteringar.

Figur 4. Den undersökta ytan med schakten samt de ej tillgängliga ytorna och den yta som hade sanerats innan tillfället för schaktningsövervakningen. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:10 000.

Figur 5. Del av schakt 4, det längre schakt som grävdes för att koppla samman de rör som borrats ned för fjärrvärme. Foto taget från öster.

I schakt 4 och 5 påträffades nedgrävningar för äldre ledningar. I västra delen av schakt 5 framkom en nedgrävning som var 0,95 meter djup och 0,6–2,2 meter bred, med avsmalnande botten. I nedgrävningen påträffades bland annat några fragment av Höganäsrör. I schakt 4 framkom även en äldre ledning, som låg kvar i marken men inte var i bruk. Fyllningen i dessa nedgrävningar gick inte att skilja från matjorden.

Förekomsten av fynd i matjorden var mycket sparsam. De fynd som påträffades utgjordes av ett fåtal skärivor yngre rödgods och stengods, ett antal porslinskärvor, tre kritpipsskaft utan dekor, samt en del butelj- och planglas av olika karaktär. I övrigt hittades i schakt 7 ett ostronskal, och ett djurben hittades i schakt 2. Undergrunden utgjordes generellt av gulbeige, sandig morän med grusiga och leriga inslag.

Stora delar av undersökningsområdet var vid undersökningstillfället inte tillgängliga (figur 4). Bedömningen är dock att ingen vidare arkeologisk schaktningsövervakning här är nödvändig.

REFERENSER

Litteratur

Berger, Å. 2016. *Sandbyhov. Arkeologisk utredning etapp 1*. Rapporten från Arkeologikonsult 2016:3017.

Låås, J. 2017. *Utredning etapp 2 vid Sandbyhov*. Rapporten från Arkeologikonsult 2017:3092.

Äldre kartmaterial

LMS D155-1:1

Östergötlands län
Östra Eneby sn
Avmätning 1735

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv

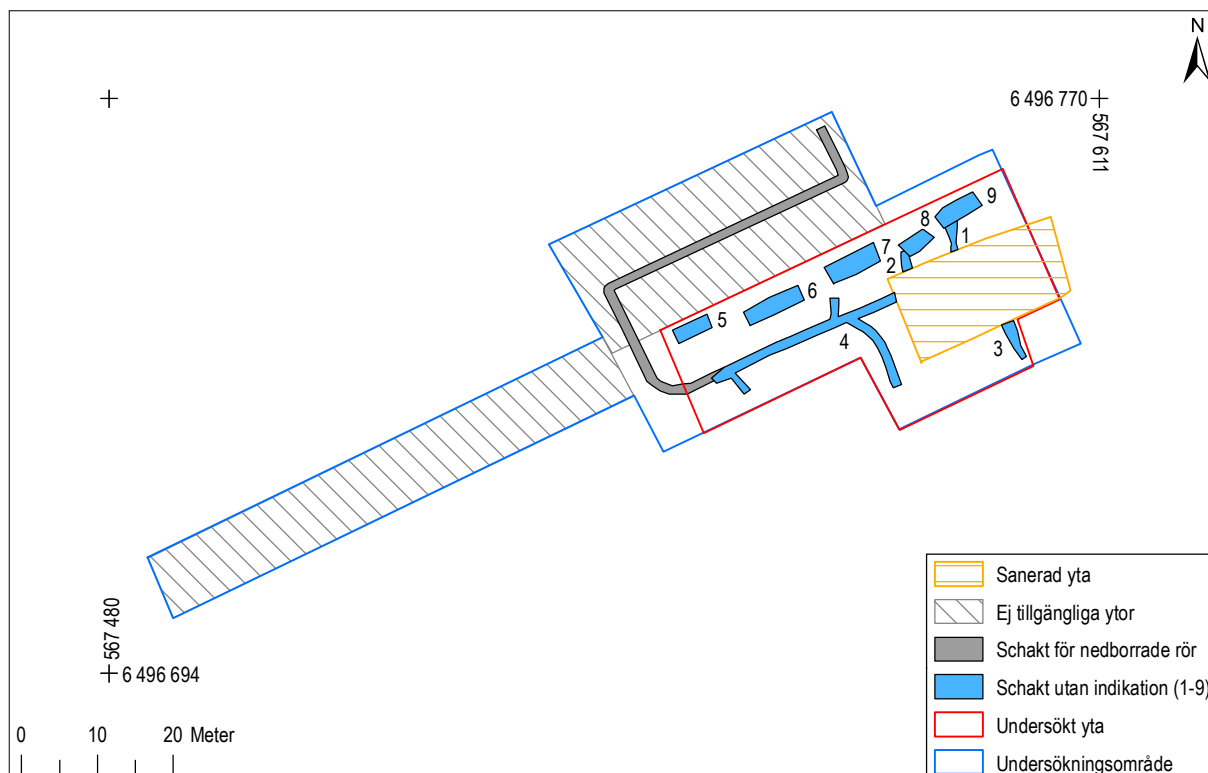
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Uppdragsgivare:	Bokbackens fastigheter AB
Länsstyrelsens dnr:	431-5746-18
Uppdragsnr i Fornreg:	201800127
Arkeologikonsults projektnr:	3202
Län:	Östergötland
Socken:	Östra Eneby
Kommun:	Norrköping
Fastighet:	Sandbyhov 30
RAÄ-nr, FMIS:	Östra Eneby 93:1
Lämnings-nr, KMR:	L2009:5160
Utförande tid fältarbete:	2018-08-29 – 2018-08-30
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektledare och fältarkeolog:	Josefine Låås
Rapportansvarig:	Josefine Låås
Planer och layout:	Mikael Bertheau, Ida Söderström
Kvalitetsgranskning:	Johan Blidmo
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Fornminnesregistret (FMIS) stängs ner 1 januari 2019 och ersätts av Kulturmiljöregistret (KMR). I denna rapport hänvisas till RAÄ-nummer i FMIS i kartor och text.

BILAGA 1. SCHAKTTABELL

Schakt-nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	3,8x1,8	0,95–1,6	Matjord 0,15–0,35 m djup. Utgjordes av torr, ljusbrun siltig sand med inslag av tegelkross och kolstänk. Undergrunden bestod av gulbeige, sandig morän med grus och leriga inslag.
2	2,6x1,4	0,35–0,6	Matjord 0,15–0,35 m djup. Utgjordes av torr, ljusbrun siltig sand med inslag av tegelkross och kolstänk. Undergrunden bestod av gulbeige, sandig morän med grus och leriga inslag.
3	5,2x1,7	0,5–0,55	Matjord 0,2–0,3 m djup. Utgjordes av torr, ljusbrun siltig sand med inslag av tegelkross och kolstänk. Undergrunden bestod av gulbeige, sandig morän med grus och leriga inslag. I norra delen förekom även ett block.
4	26,4x1,4	0,55–0,7	Matjord 0,15–0,45 m djup. Utgjordes av fet, mörkbrun sandig silt med tegelkross, kolstänk och småsten. En stor del rötter från tidigare plantering. I schaktets östra del framkom äldre ledningar som var ur bruk. Undergrunden bestod av sandig siltig morän, med lerigare inslag i sydvästra delen.
5	5x1,9	0,8–1	Matjord 0,3–0,35 m djup. Utgjordes av fet, mörkbrun sandig silt med tegelkross, kolstänk och småsten. En stor del rötter från tidigare plantering. I schaktets östra del framkom en nedgrävning för äldre ledning. Nedgrävningen var 0,95 m djup och 0,6–2,2 m bred, med smalare botten. Dess fyllning liknade matjorden, och innehöll rester av Höganäsrör. Underlaget bestod av sandig morän med leriga inslag.
6	8x2,3	0,6–0,65	Matjord 0,25–0,35 m djup. Utgjordes av mörkbrun, fet silt med inslag av sand och grus, tegelkross och kolstänk. Liksom schakt 4 och 5 rikligt med rötter från tidigare plantering. Undergrunden var sandig morän med inslag av lera.
7	7x2,5	0,4–0,6	Matjord 0,2–0,35 m djup. Utgjordes av fet mörkbrun silt med inslag av kolstänk och tegelkross. Även här rikligt med rötter. Undergrunden utgjordes av lera och sandig morän med leriga inslag.
8	3,9x2,2	0,55–0,6	Matjord 0,25–0,3 m. Utgjordes av torr, ljusbrun sandig silt med inslag av tegelkross. Undergrunden var sandig morän med inslag av lera och småsten.
9	5,9x2,3	0,35–0,85	Matjord 0,25–0,35 m djup. Utgjordes av torr, ljusbrun sandig silt med inslag av tegelkross, kolstänk och en del småsten. Undergrunden utgjordes av morän med fin sand, övergick sedan i morän med lerinslag längre österut.

Figur 1, bilaga 1. Den undersökta ytan med schakten samt de ej tillgängliga ytorna och den yta som hade sanerats innan tillfället för schaktningsövervakningen. Skala 1:1 000.

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3202